

SJEĆANJE NA 1300. OBLJETNICU PRVIH VEZA HRVATA S RIMOM (1)

Papa najavio »Svetu godinu hrvatskoga naroda«

Zamisao da se svehrvatski jubilej obilježi golemim natpisom, visokim 17 m i uklesanim u zid unutrašnjosti južnog tornja katedrale slovima uglate glagoljice je Družba »Braća hrvatskog zmaja« tumačile činjenicom što su Hrvati tom glagoljicom vezani uz kralja Dmitra Zvonimira i benediktinske opate koji su ispisali Baščansku ploču, te uz povijesni Nin čiji je nasljednik zagrebački nadbiskup kao hrvatski metropolit.

Ivan Nad

— Kada je pismom »Cum ex venerabilis« 12. svibnja 1940. papa Pio XII. najavio »svetu godinu hrvatskoga naroda«, tadašnji nadbiskup zagrebački Alojzije Stepinac nastojao je da se u Hrvatskoj što svečanije proslavi 1300. obljetnica prvih veza Hrvata s Rimom te je napisao poslanicu hrvatskih biskupa biskupima svijeta povodom hrvatskih jubilaranih svečanosti. U svehrvatsko slavlje djelotvorno su se uključili i članovi Družbe »Braća hrvatskoga zmaja«.

Početak i završetak u crkvi sv. Petra

Jubilarna godina hrvatskoga naroda na najsvečaniji je način otvorena pontifikalnom misom u crkvi sv. Petra u Zagrebu, koju je služio nadbiskup Stepinac na Petrovo 29. lipnja 1940, a propovijed je održao dr. Janko Penić, duhovnik Nadbiskupskoga bogoslovskeg sjemeništa. Nakon mise na balkonu župnog ureda nazočnima se obratio veliki meštar Družbe »Braća hrvatskoga zmaja« Milutin Mayer, zmaj svetohelelski. Svečanost je završena sviranjem papinske i hrvatske himne. Sva hrvatska glasila donijela su izvješća o proslavi i velikom narodnom veselju.

Cijela 1940. i prva polovica 1941. prošle su u intenzivnim priprema za središnju i završnu svečanost predviđenu za 20-22. lipnja 1941. kada se trebao održati i veliki Euharistijski kongres. Na raspisani natječaj za tu prigodu odabrana je i nagrađena skladba »Missa euharistica iubilaris« u Es-duru za puhački orkestar i mješoviti zbor Franje pl. Lučića, zmaja turopoljskog, koja je trebala uveličati svečano bogoslužje na završetku proslave na otvorenom prostoru u zagrebačkom Maksimiru, uz pjevanje ujedinjenih hrvatskih zborova i pratnju puhačkog orkestra. Ali do izvedbe nije došlo zbog početka Drugoga svjetskog rata, nego je proslava završila gdje je i počela, u župnoj crkvi sv. Petra na Petrovo 1941, ali u novim političkim prilikama jer je u međuvremenu uspostavljena Nezavisna Država Hrvatska. Svečanu misu služio je nadbiskup Alojzije Stepinac, čija se tada održana propovijed često spominje, uz sudjelovanje mnoštva zagrebačkih kulturnih udruga.

U sklopu nedavnog velebnog posjeta pape Benedikta XVI. Hrvatskoj potrebno je prisjetiti se i nastojanja da se proslavi 1300. obljetnica prvih veza Hrvata s Rimom (641-1941) za koju se posebno zalagao tadašnji zagrebački nadbiskup Alojzije Stepinac. Za tu prigodu golemi natpis slovima uglate glagoljice uklesan u zid unutrašnjosti zagrebačke katedrale i skladana »Missa iubilaris« Franje pl. Lučića postali su nezaobilazni dijelovi općehrvatske kulturne baštine.

U Zagrebu najveći glagoljski natpis na svijetu

— Glagoljski spomen-natpis u zagrebačkoj katedrali, najveći glagoljski natpis na svijetu, blagoslovio je nakon pontifikalne mise 17. rujna 1944. zagrebački nadbiskup Alojzije Stepinac. U »Baščini«, glasilu Društva prijatelja glagoljice (br. 4/1994) Alojz Getliher ga je ovako opisao: »Svojim izgledom glagoljska se slova dobro uklapaju u gotički okvir drevne katedrale te djeluju stilski i estetski monumentalno. Stručni nadzor nad izvedbom spomen-natpisa bio je povjeren prof. ing. arh. Jurju Denzleru, u priprema je sudjelovao i prof. dr. don Lovre Katić, dok je samo izrađivanje slova nadzirao Ernest Tomašević (svi članovi Družbe »Braća hrvatskoga zmaja«). Povrh natpisa smješten je grb Zmajskog reda, u gotskom stilu, čije klesanje je povjerenio radionici Franje Bratkovića. Ispod grba uklesan je u starohrvatskoj uglatoj glagoljici ovaj natpis:

SLAVA V' VŠNIH' BOGU / NA V' SPOMINANIE / 1300. GO LĚTA / KR'ŠĆENIJA / NARODA HR'VAT' / IŽE ZAKLE SE VĚČNOJU / VĚR'NOST'JU / STĚNĚ PETRA / PRIEM' OT' EE OBĚTOVANJE / POMOČI V' V'SAKOI PEČALI / DRUŽ'BA BRATIE / HR'VAT'SKAGO ZM'Ě' / S'HRANĚJE SVETINE PRADĚD' / PRĚPORUČAE / OT'Č'STVO HR'VAT' / VELIKOI BOGORODICI / 1941.

Nadbiskup Stepinac - zmaj od Bakačeve kule

Zamisao da se svehrvatski jubilej proslavi golemim natpisom, visokim 17 m i uklesanim u zid unutrašnjosti južnog tornja katedrale slovima uglate glagoljice, Družba »Braća hrvatskog zmaja« tumačila je činjenicom

što su Hrvati tom glagoljicom vezani uz kralja Dmitra Zvonimira i benediktinske opate koji su ispisali Baščansku ploču, te uz povijesni Nin čiji je nasljednik zagrebački nadbiskup kao hrvatski metropolit. Natpis je postavljen g. 1944. kao znak ljubavi hrvatskog naroda prema Katoličkoj Crkvi, koja je jedino u hrvatskom narodu dopustila uporabu narodnog, starohrvatskoga jezika i narodnog pisma u liturgiji. Sadržaj teksta sastavio je don Lovro Katić, zmaj Gospe od Otoka, a ispod spomenika nalazi se ploča s transliteracijom na latinskom pismu na hrvatskom jeziku. Spomen-natpis blagoslovio je u nedjelju 17. rujna 1944. nadbiskup Stepinac, a svečanost je započela nakon mise u 9 sati u nazočnosti svih zagrebačkih kulturnih, znanstvenih i vjerskih društava. Pod misom je pjevački zbor hrvatskih učitelja, pod ravnanjem rektora glazbene akademije Bože Antonića, pjevao spomenutu »Missu iubilaris« skladatelja Franje pl. Lučića, zmaja turopoljskog, uz orguljsku pratnju profesora Franje Dugana.

Zmajevci su posebnu zahvalnost izrazili nadbiskupu Stepincu kojega su proglasili počasnim članom družbe sa zmajskim predikatom - zmaj od Bakačeve kule.

Vrstan predstavnik hrvatske crkvene glazbe

Franjo pl. Lučić je, dakle, svoj glazbeni opus okrunio 1940. godine djelom »Missa euharistica iubilaris« u Es-duru, za puhački orkestar i mješoviti zbor, koje je skladao za planirani Euharistijski kongres u Zagrebu, u povodu proslave 1300. obljetnice pokrštenja Hrvata, uz pjevanje ujedinjenih hrvatskih zborova i uz pratnju puhačkog orkestra. Praizvedba je bila na I. duhovnom koncertu Zbora hrvatskih učitelja u bazilici Srca Isusova u Zagrebu 4. kolovoza 1943, pod ravnanjem Božidara Antonića i uz pratnju Bože Krnića. Te je godine nagrađena i nagradom općine grada Zagreba kao jedno od najboljih djela hrvatskih skladatelja. U novom, nešto prerađenom obliku izvedena je na IX. glazbenoj večeri Hrvatskoga državnog konzervatorija, u spomen 700. obljetnice proglašenja Zagreba kraljevskim slobodnim gradom 31. ožujka 1944, pod ravnanjem Mladena Pozajića. Djelo je izveo mješoviti zbor sa simfonijskim orkestrom Hrvatskoga državnog konzervatorija. Kao solistica nastupala je Jelena Nirenberg, a za orguljama je bio Čedomil Dugan. Za misu je tada Lučić nagrađen prestižnom »Antunovskom nagradom« kao najbolje vokalno ili orkestralno djelo većeg opsega. Ta je nagrada tada bila priznanje države kulturnim pregaocima.

Dr. Ivan Andrić u listu »Obitelj« (br. 7 i 8/1944) analizira tu skladbu završavajući riječima: »Missa iubilaris« doista je takovo umjetničko djelo koje možemo ubrojiti među najbolje skladbe te vrste u hrvatskoj crkvenoj glazbi.«

NASTAVLJA SE

KATOLIČKI OBLIKOVATELJI KULTURE

Vilko Anderlič - osnivač katoličke sociologije

Vladimir Lončarević

Ja se vjerim rodu svom, / Za žića da ću svog / Raditi za mili dom, / A pomoć dao Bog!« - tako je pjesmom »Mladi Hrvat« odredio i svoj životni cilj svećenik dr. Vilko Anderlič, koji će se poslije mnogo više nego mladenačkim pjesmama u »Pobratimu« i drugdje pročitati kao jedan od pionira naše sociologije i oblikovatelj katoličke socijalne misli u Hrvata.

Vilko (Vilhelm, Vilim, Velimir) Anderlič (katkad se navodi Andrić) rođen je u Posavskim Bregima (ne radi se o brijezima, nego o beregima - kanalima) 28. kolovoza 1882. Iz studije »Život i djelo dr. Vilka Anderlića« mons. Marina Srakića možemo doznati da je osnovnu školu polazio u Vukovaru, srednju započeo u Vukovaru, a nastavio u Zagrebu, gdje je 1901. maturirao na Gornjogradskoj gimnaziji. Od 1901. do 1905. studirao je teologiju na Teološkom fakultetu u Budimpešti. Za svećenika Zagrebačke nadbiskupije zaređen je 16. srpnja 1905. Nastavio je teološke studije na istom fakultetu, stekavši doktorat. Bio je kapelan u Ludini, zatim šest godina kateheta Željezničarske škole u Zagrebu. Bio je tajnik Hrvatskoga kršćanskog socijalnog radničkog saveza (1905-1910), i Katoličkog narodnog saveza te potpredsjednik Djetičkog društva u Zagrebu, što pokazuje da se već u tim godinama aktivno bavio socijalnim pitanjem. God. 1911. prelazi u Đakovačku biskupiju, preuzevši službu biskupskog ceremonijara, a zatim je imenovan prebendarom i vjeroučiteljem, da bi 1912. bio imenovan nadzornikom za vjersku obuku u školama na području Đakovačke biskupije. God. 1911. na Visokoj bogoslovnoj školi u Đakovu osnovana je katedra za sociologiju, gdje Anderlič predaje do 1914, kada je imenovan župnikom u Berku, sve do 1930, a zatim u Sotinu, gdje ostaje do 1957. gdje je mnogo karitativno radio, pa se uz ostalo tijekom rata brinuo za slovenske svećenike koje su prognali Nijemci. Budući da je Sotin bio višenacionalna sredina (Hrvati, Nijemci, Srbi), bilo je raznih napetosti, koje je uvijek smirivao. God. 1946. komunistička vlast mu je unatoč pisanim svjedočenjima Srba o njegovoj kršćanskoj ljubavi za sve, zabranila držati vjeronauk zbog toga »što je za vrijeme okupacije bio simpatizer ustaškog pokreta... i vodio antisovjetsku kampanju (!), a danas je... usko povezan s neprijateljima

naših naroda«. Žalio se i Bakariću, neuspješno. Nastavlja pastoralno djelovati u teškim uvjetima. Bolestan, uskoro nakon predaje župničke službe umro je u Vukovaru 30. prosinca 1957.

Anderlič je razvio znatnu publicističku djelatnost: katehetsko-propovjedničku, apologetsku, povijesnu i socijalnu. Već god. 1907. u »Hrvatstvu« je objavljivao članke »Dva nazora o socijalnom pitanju«, a 1912. objavio je svoju čuvenu »Sociologiju«, odnosno katolički pogled na socijalna pitanja, u kojoj je obradio teme komunalne politike, obrtničkog, seljačkog i radničkog staleža, ženskog pitanja, organizacije kapitala, štrajka, isplate plaća... Temelj socijalnog rada postavila na tri stupa: religioznosti, karitativnosti (ljubavi) i prosvjeti. Izdat će još socijalne brosure »Pravo privatnog vlasništva«, »Svećenik i socijalno djelovanje«, »Kršćanstvo kao socijalni faktor«, »Socijalizam«, »Križa socijalnog vlasništva i kršćanstvo«, »Socijalni problemi I. i II.«, »Kapitalizam« i niz manjih članaka u »Glasniku Biskupija đakovačke i srijemske«, »Narodnoj obrani (Hrvatskoj obrani)« i »Hrvatskom borcu«, koji je pokrenuo i uređivao od kraja 1941. do lipnja 1942, obustavivši ga, kako sam svjedoči, jer su vlasti NDH tajnom okružnicom zabranile u tisku napadati četnike (!).

Temeljno je polazište njegovih promišljanja pobijanje liberalnog individualizma i komunizma, »pleđirajući za kršćanski socijalizam kao ispravan odgovor na socijalno pitanje« (S. Baloban). Drugim riječima, nedovoljno je zauzimanje Crkve u karitativnu, a da jedno ne utječe na promjenu društvenih prilika koje uzrokuju materijalnu i duševnu bijedu. Sve to obuhvaća niz tema: radinost, zdravlje, zajedničku molitvu, borbu protiv poroka i neznanja, kulturu štednje, racionalno gospodarstvo, domoljublje i dr. U tome smislu zauzimao se za osnivanje župnih knjižnica i aktivno sudjelovanje svećenika u javnom životu, osobito na karitativnom planu (prvi Caritas u nas osnovan je 1931), te za osnivanje obrazovnih, dobrotvornih, strukovnih društava i zadruga. Od svećenika traži da osobitu pozornost posvete seljačkom, radničkom i obrtničkom staležu.

Godine 1912. objavio je Anderlič svoju čuvenu »Sociologiju«, odnosno katolički pogled na socijalna pitanja, u kojoj je obradio teme komunalne politike, obrtničkog, seljačkog i radničkog staleža, ženskog pitanja, organizacije kapitala, štrajka, isplate plaća...

Anderlič je k tome poduzimao različite manje ili veće akcije, primjerice 1928. organiziravši u Vukovaru Katolički dan, kada se okupilo 12.000 sudionika. Zanimljivo je da Anderlič u svojim promišljanjima ističe da se Hrvati lako zagriju za sve, ali nemaju dovoljno ustrajnosti. Uzrok tomu je što se kod nas radi »bez ikakvog stalnog sistema« (tako i danas).

Svojim radom pridonio je razvoju naše sociologije te potaknuo opću socio-ekonomsku misao među katolicima (dr. R. Eckert, dr. M. Ivšić, dr. J. Šćetina, fra B. Perović, dr. Đ. Građanin, dr. V. Deželić ml. i dr.). Šteta je što se s tom velikom baštinom nikako ili dovoljno ne upozna mlade naraštaje na našim građanskim učilištima. Bilo bi nam gospodarstvo uspješnije, a društvo pravdnije! ■

Milan Ivšić - za »kršćanski etos« gospodarstva

Vladimir Lončarević

Tko na internetu potraži ime dr. Milana Ivšića, naići će na niz njegovih brošura što se nude na web-knjižarama, a i na kratak životopis na stranici Katedre za političku ekonomiju Pravnoga fakulteta u Zagrebu. Već ti površni pokazatelji govore da se radi o »velikoj marki«, koju nije moguće zaobići unatoč tome što je i taj velikan socijalne i ekonomske misli desetljećima nakon II. svjetskog rata bio prešućivan i zanemaren.

Milan Ivšić rođen je 28. srpnja 1887. u Orahovici. Gimnaziju je pohađao u Požezi i Zagrebu, gdje studira teologiju od 1907. do 1911. Bogoslovni fakultet završio je u Zagrebu. Zareden je za svećenika, kapelan je u Feričancima, a 1913. u Vrbovcu, gdje je poslovao Hrvatske seljačke zadruge. Nakon studija u Njemačkoj, Nizozemskoj, Belgiji, Francuskoj i Švicarskoj (1913/14) imenovan je glavnim tajnikom Hrvatskoga katoličkog narodnog saveza, u sklopu kojeg organizira seljačke socijalne tečajeve. Uređuje radnički list »Glas naroda« te surađuje u »Katoličkom listu«.

Tijekom I. svjetskog rata vojni je svećenik na istočnim bojištima. God. 1918. djeluje u Narodnom vijeću te opet kao tajnik HKNS-a. Na postdiplomskim je studijama u Münchenu i Parizu od 1920. do 1924. kada doktorira iz prava, političke i ekonomske znanosti na Sorboni. Od 1920. do 1939. profesor je sociologije na KBF-u u Zagrebu; 1925-1945. profesor političke ekonomije, zatim i sociologije na Ekonomsko-komercijalnoj visokoj školi u Zagrebu (danas Ekonomski fakultet); 1936-1940. profesor je političke ekonomije na Pravnom fakultetu. Službu dekana Ekonomске komercijalne više škole obavlja 1933/34. a službu rektora Ekonomsko-komercijalne visoke škole 1934-1936. te 1944/45. God. 1940. osnivač je Hrvatskoga društva sveučilišnih profesora. Komunistička vlast udaljila ga je sa sveučilišta već 10. svibnja 1945. a 1947. osuđen je na dvije godine robije i zabranu javnog djelovanja. Umro je u Zagrebu 6. veljače 1972. shrvan tragičnim krajem Hrvatskoga proljeća.

Ivšić je svojim opusom, koji do 1945. obuhvaća dvadesetak svezaka te više stotina različitih stručnih radova, znatno utjecao na razvoj gospodarske i političke misli u nas. Osobito posvećen agrarnom pitanju, naročito se bavio proučavanjem i promicanjem zadrugarstva. Za razliku od liberalnih i socijalističkih ideologija, koje čovjeka vide prvotno u njegovoj materijalnoj dimenziji, on je, razmatrajući političku i socijalnu svijest i potrebe hrvatskog naroda, stavio ekonomiju u kontekst općenarodne kulture. Slijedom toga, »zadruga ideja«, smatrao je, »mora i po svojoj bitnosti kao i po svojoj praksi biti realna sinteza duha

• Potpis

i materije, sinteza individualnoga i socijalnoga principa, sinteza misli i rada sviju staleža udruženih u jedno vrhovno socijalno i ekonomsko tijelo, nazvano bilo imenom narod, bilo imenom država«.

Zauzimao se za reforme unutar sustava građanske demokracije, razvijajući žestoku kritiku liberalizma, koji je smatrao sinonimom za »samozivost« pojedinaca koji ne vode brigu za »kulturni, duševni, biološki i etički napredak cijeloga naroda kao sociološko-kulturne jedinice«. Jednako tako, ni kapitalizam »nema u svojoj biti ništa socijalnog, ni altruističkog, ni etičkog, ni religioznog, ni nacionalnog, ni državnog«, a radništvo nemilice iskorištava i dehumanizira, piše u jednome od svojih najvažnijih tekstova »Posljedice gospodarskog liberalizma i kapitalizma u hrvatskom društvu« (1939). Rješanje socijalnog pitanja nalazi u osnivanju zadruga, staleških i strukovnih organizacija, koje će umanjiti napetosti između ekstrema, krotiti individualni egoizam i državni intervencionizam. Država ne smije biti instrument bezobzirnog nametanja zakonskih propisa u korist kapitala (i danas aktualno!), nego »zajednica« koja svoje članove povezuje solidarnošću interesa i simpatija te čini da svi njezini članovi tvore jednu veliku obitelj.

U svemu dakle nazire se »kršćanski etos«, koji je osnova izgradnje i gospodarskog sustava. Crkva pak, budući da je Kristova ljubav eminentno socijalne naravi jer njeguje solidarnost s bližnjima, i to iz ljubavi prema njima, a ne iz dužnosti, te budući da je socijalno i ekonomsko pitanje najuže povezano s vjerskim, moralnim i kulturnim pitanjem, mora Kristov duh unosi u socijalni život i tako da bude uključena u gospodarsku i socijalnu politiku. Karitativni rad nije dovoljan, jer samo vida rane koje društvenom tkivu zadaje liberalni kapitalizam.

Zaključno, Ivšić je »razvio nove ideje za kritiku individualizma, liberalizma, kapitalizma, i marksizma, kao i formalne demokracije te totalitarističkih diktatura, pretpostavljajući tim sustavima i doktrinama izgradnju novoga duhovnog čovjeka, ukorijenjena u svom narodu« (Čulo). Zanimanju za nj zacijsko će pridonijeti i 2009. izišla knjiga njegovih studija i članaka »Socijalni duh i narodna kultura« u biblioteci Glasa Koncila »Hrvatska katolička baština XX. st.«, koju je priredio i odličnim predgovorom popratio Ivan Čulo. ■

U sklopu nedavnoga velebnog posjeta pape Benedikta XVI. Hrvatskoj, potrebno je prisjetiti se i nastojanja da se proslavi 1300. obljetnica prvih veza Hrvata s Rimom (641-1941), za koju se posebno zalagao tadanji zagrebački nadbiskup Alojzije Stepinac. Za tu prigodu golemi natpis slovi u uglatu glagoljice uklesan u zid unutrašnjosti zagrebačke katedrale i skladana »Missa iubilaris« Franje pl. Lučića postali su nezaobilazni dijelovi općehrvatske kulturne baštine.

Ivan Nađ

— Hrvatski skladatelj i muzikolog dr. Božidar Širola napisao je o skladanome djelu Franje pl. Lučića »Missa iubilaris« u »Novoj Hrvatskoj« (br. od 4. travnja 1944): »Lučić se je ovim svojim najvećim opusom predstavio ne samo kao majstor-skladatelj, nego i kao vrstan predstavnik hrvatske crkvene glazbe, budući da je proniknuo melodijski svoj izražaj kao i harmonijski gradu pravim hrvatskim duhom.

Zdravi smisao za lijepu melodijsku liniju, za vrlo ukusno pomicanje dionice te snažne poraste i dramatski zamišljene kontraste (osobito Gloria i Credo) nisu jedine odlike znamenitog tog djela. Tu ima i fino zamišljenih i izvrsno izvedenih ugođaja i u zbornom stavku i u orkestru, kako ih je mogao izraditi samo majstor-skladatelj u času iskrenog zanosa kod stvaranja.«

Glazbena je misao jasna i zaokružena

A kritički osvrt Albe Vidakovića o misi glasi: »Teško je reći koji je dio mise uspjeliji, jer svaki predstavlja cjelinu za sebe, dok svi opet zajedno odaju jedan duh i jedan stil vlastit samo Lučićevom shvaćanju i tehnici skladanja. Na svaki način velika je prednost ovog djela, što je svaka glazbena misao jasna i zaokružena, zdravo harmonički postavljena, da pjevači već nakon prvog pokusa bez poteškoća mogu shvatiti što i kako treba da izvedu...« Nadalje kaže Vidaković: »Ne možemo a da ne preporučimo svim našim vještijim crkvenim zborovima, jer je djelo doista vrijedno da bude na rasporedu ne samo koncerata nego i svakodnevnih praktičnih izvedaba za vrijeme svetih liturgijskih obreda...« (Sv. Cecilija, svibanj-lipanj/1943).

U svibnju 1944. godine »Zbor hrvatskih učitelja«, pod ravnanjem Božidara Antonića, izvodi misu u župnoj crkvi u Samoboru.

U nedjelju 17. rujna 1944. predvodio je hrvatski metropolit zagrebački nadbiskup dr. Alojzije Stepinac svečanu pontifikalnu misu u zagrebačkoj katedrali, te nakon nje blago-

»Pisao je emocijom vjere, pedagoškog iskustva i znanjem umjetnika«

• Prva izvedba glasovite »Misse iubilaris« bila je 17. rujna 1944. u zagrebačkoj katedrali

slovio spomen-natpis na glagoljici, uklesan na inicijativu Družbe »Braća hrvatskoga zmaja« povodom 1300. obljetnice pokrštenja hrvatskoga naroda. U nazočnosti velikog broja članova Viteškog reda hrvatskoga zmaja, pod novim krasnim stijegom s barjakom, na koru je također pjevao »Zbor zagrebačkih učitelja i učiteljica«, pod ravnanjem profesora Bože Antonića, »Missu iubilaris«, a za orguljama je bio tadašnji rektor glazbene akademije prof. Franjo pl. Lučić, zmaj turopoljski.

»Ne možemo a da ne preporučimo svim našim vještijim crkvenim zborovima, jer je djelo doista vrijedno da bude na rasporedu ne samo koncerata nego i svakodnevnih praktičnih izvedaba za vrijeme svetih liturgijskih obreda...«

Misa nije izvedena za vrijeme Jugoslavije, osim izvedbe u crkvi sv. Blaža u Zagrebu sedamdesetih godina, tako da autor nije doživio povratak mise »na velika vrata«.

Tek 6. lipnja 1994. pedeset godina nakon prve izvedbe, u župnoj crkvi u Velikoj Gorici izvedena je na koncertu simfonijskog orkestra HRT-a pod ravnanjem Pavla Dešpalja i mješovitog zbora »Emil Cosseto«, a zatim i 7. lipnja u zagrebačkoj katedrali.

Simfonijski puhački orkestar Hrvatske vojske i Akademski zbor »Ivan Goran Kovačić« pod ravnanjem Mladena Tarbuka izveli su 1996. godine izvorni oblik mise, tj. za puhački orkestar i mješoviti zbor. Ta je izvedba snimljena i na CD.

Gradski mješoviti zbor »Franjo pl. Lučić« iz Velike Gorice gostovao je krajem travnja 2006. u Međugorju, gdje je održao koncert. Uz niz sakralnih skladba, pod ravnanjem dirigentice i stručne voditeljice prof. Dubravke Veliki, uz pratnju orguljašice Andreje Markulin i solista, sopranistice Lidije Capković i baritona Karla Velikog izveo je i »Missu iubilaris«.

Pronicanje u bit liturgijskoga čina

Gradski zbor »Franjo pl. Lučić« snimio je na CD izvedbu »Misse iubilaris« (dirigentica prof. Dubravka Veliki, orgulje Marijana Komlje-

nović), a o misi piše sin F. Lučića, Branko pl. Lučić: »Missa eucharistica iubilaris« skladana je na latinskom tekstu nepromjenjivih crkvenih dijelova...: Kyrie... (Gospodine...), Gloria... (Slava...), Credo... (Vjerujem...), Sanctus... (Svet...), Benedictus... (Blagoslovljen...), Agnus Dei... (Jaganjče Božji...).

Sadržaj teksta Lučić proživljava pronicanjem u bit liturgijskog čina. Tako od skrušenog »Kyrie« uobičajenom homofonim slogom, zaziva u duhu hrvatske pučke popijevke smilovanje Kristovo, »Gloria« izražava veličanje i zahvalnost Bogu, znalački izmjenjujući homofoni i polifoni slog.

Nastup soprana solo predah je pred zanosnim fugatom »cum Sancto Spiritu« i »Amenom«. »Credo« je vrhunac djela protkan polifonijom. Obiluje snažnim kontrastima doslovno tumačeći tekst. Veličanstveni početak izražava nepokolebljivu vjeru. Melodijski i nježno izražen »et incarnatus est« i spominjanje Djevice Marije prethodi snažnom »et resurrexit...« Slijede dva stavka »Sanctus« i »Benedictus« koji smiruju prethodne dramatičnosti. Posljednji stavak »Agnus Dei« u glazbu je pretočena

jednostavna molitva za smilovanjem, a napose za mir »dona nobis pacem«, u vrijeme kada su se tamni oblaci rata nadvili nad autorovom domovinom Hrvatskom. Lučić se u ovom djelu pokazao i kao izvrsni instrumentator puhačkog orkestra, te tako postigao plemeniti zvukovni ugođaj veličanstvenog orguljaškog instrumenta.

»Talent, iskrenost, znanje, idealizam, skromnost i marljivost značajke su karaktera čovjeka, skladatelja i pedagoga Franje Lučića«, riječi su Janka Barlea (»Sveta Cecilija«, 1931. godina).

A slušateljica Instituta za crkvenu glazbu Elza Rapp (diplomskom radnjom »Franjo Lučić, crkveni skladatelj, Zagreb, 1967«) tvrdi: »Profesor Franjo Lučić pisao je emocijom vjere, pedagoškog iskustva i znanjem umjetnika... On je za crkvenu glazbu učinio mnogo, jer je pisao u duhu naroda i potrebe crkvenih zborova. Većina njegovih djela su odraz narodne tematike, mada bez izvornih citata. Lučićeva muzička misao je homofona, iako je obrađena polifonijom oblicima ima jasnu harmonijsku podlogu homofone zamisli... Svako njegovo djelo ima jasan idejni potez iz kojeg izbija u prvom redu vjera, zatim umjetnost i znanje.« ■

ZAVRŠETAK

Skladatelj, orguljaš, profesor i župan

• Franjo pl. Lučić

Franjo Lučić, hrvatski skladatelj, orguljaš i glazbeni teoretičar, rođen je u mjestu Kuče kod Velike Gorice 31. ožujka 1889. Glazbeno obrazovanje stekao je na Muzičkoj školi Hrvatskog glazbenog zavoda u Zagrebu, na kojoj će kasnije postati i profesor teorijskih predmeta. Osnovao je g. 1932. glazbenu školu »Polihymnia«, a neko je vrijeme bio orguljaš u zagrebačkoj katedrali. Posebno su ga privlačile skladbe crkvene i duhovne tematike, ali i orkestralna djela, kao što je npr. poznata »Simfonija u f-molu«, te zborne i solo pjesme. Sastavio je i pjesmaricu turopolj-

skih napjeva i autor je Turopoljske himne. Osim što je bio muzikolog i glazbeni pedagog posvetivši se odgoju mladih naraštaja, ne smiju se previdjeti ni njegove zasluge u promicanju gospodarskog razvoja i pismenosti njegova kraja dok je bio župan Plemenite općine turopoljske. Na tu je dužnost izabran g. 1918. a obavljao ju je punih devet godina, tijekom kojih je objavio brojne udžbenike i knjige, osnovao prvu glazbenu akademiju i otvorio osnovne škole u Kučama, Mraclinu i Buševcu, te desetak čitaonica. Preminuo je 16. ožujka 1972. u Zagrebu.